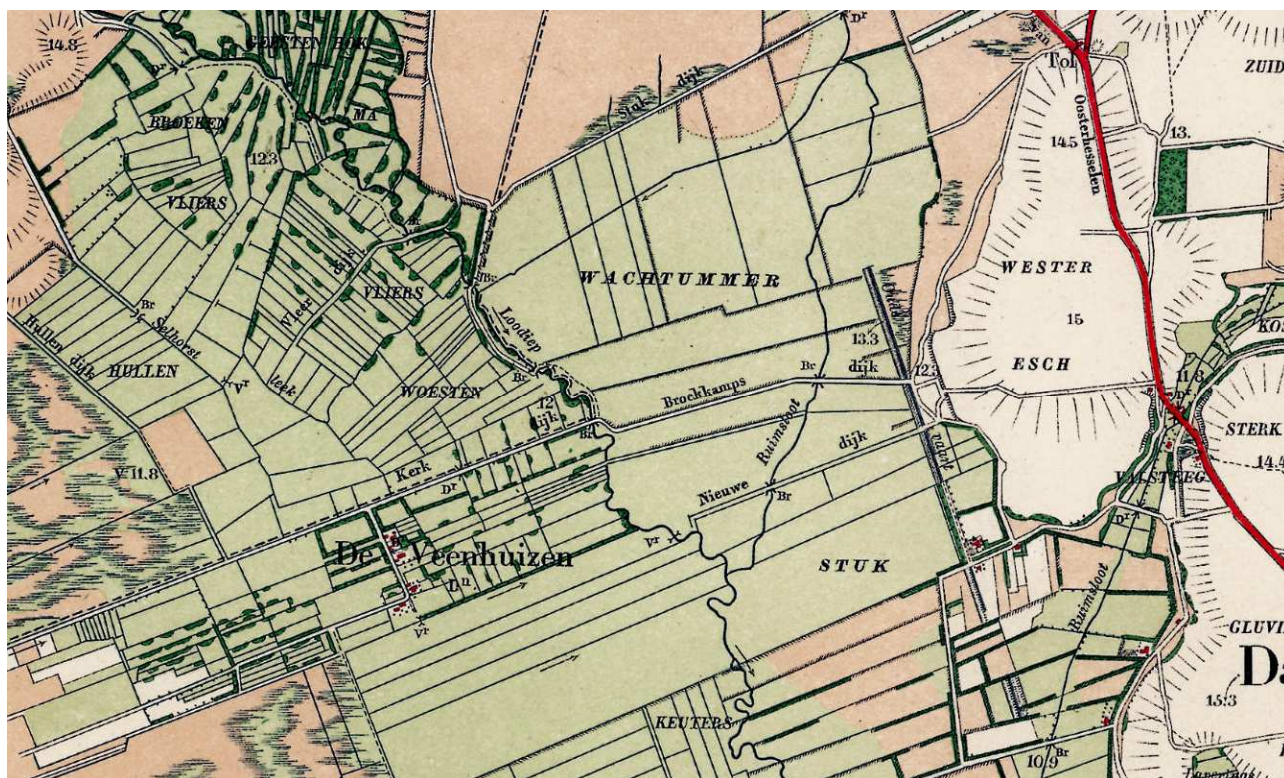

Broekkampsdijk 2 te Dalen (gemeente Coevorden)

Een archeologisch bureauonderzoek

Libau

Hoge der A 5

9712 AC Groningen

Opdrachtgever: Maatschap W. Kiers en T. Kiers-Timmer

Libau-rapport: 18.81174

Datum: 10 december 2018

Administratieve gegevens

provincie:	Drenthe
gemeente:	Coevorden
plaats:	Dalen
toponiem:	Broekkampsdijk 2
centrumcoördinaten (RD):	244.921 / 525.586
opdrachtgever:	Maatschap W. Kiers en T. Kiers-Timmer
bevoegde overheid:	gemeente Coevorden
uitvoerder:	Libau Hoge der A 5 9712 AC Groningen (050) 312 65 45 archeologie@libau.nl
auteur:	M. van Geffen MA
kwaliteitscontrole:	N. van der Mei
landelijk registratienummer:	4655210100 (onderzoeksmeldingsnummer Archis3)
Libau-rapport:	18.81174
beheer en plaats documentatie:	Libau (Groningen), Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (Amersfoort) en DANS
afbeelding voorblad:	Bonnekaart 1903 (via topotijdreis.nl)

Aanleiding

In opdracht van de Maatschap W. Kiers en T. Kiers-Timmer, vertegenwoordigd door dhr. I. Boersma (DLV advies), is een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor een locatie aan de Broekkampsdijk 2 te Dalen (zie figuur 1). Aanleiding voor dit onderzoek is het voornemen om een bestaande stal te verlengen. De afmetingen van het nieuwe gedeelte zijn circa 20 bij 33 meter.

De gemeente Coevorden heeft in 2011 een archeologische beleidskaart opgesteld. Op deze kaart worden 8 categorieën onderscheiden. Het plangebied valt vanwege de landschappelijke en bodemkundige situering in categorie 2. In het bestemmingsplan Buitengebied is dit vertaald in een dubbelbestemming Waarde – Archeologische verwachting. Hierbij geldt een onderzoeksverplichting naar de archeologische waarden bij ingrepen groter dan 500 m² en dieper dan 30 cm.

Figuur 1: Topografische kaart van het plangebied en omgeving (CC-BY Kadaster 2016). In de inzet is een recente luchtfoto van het plangebied opgenomen (PDOK). Op beide kaarten is de ligging van het plangebied aangegeven met een rood kader.

Landschappelijke en aardkundige informatie

Het plangebied ligt ten westen van Dalen nabij het Loodiep. In de omgeving van het plangebied komt het toponiem Mars veelvuldig voor. De naam Mars wijst op natte, moerassige omstandigheden, die hier het gevolg zijn van de ligging in en nabij een beekdal. In het paleolithicum¹ en mesolithicum waren de hoger gelegen en voldoende droge delen van dit beekdal en omgeving nog geschikt voor bewoning. Vanaf het neolithicum (of mogelijk al iets eerder) vernatte echter dit landschap en ontstond op grote schaal veengroei. Het veen begon aanvankelijk lokaal te groeien in dalen en depressies. Vanuit deze lager gelegen delen kroop het veen over het dekzandlandschap en bedekte uiteindelijk zelfs veel van de dekzandkoppen en -ruggen. Grote delen van het landschap, waaronder ook het plangebied, werden ongeschikt voor bewoning. Aan het eind van de 18de eeuw werd in de omgeving van het plangebied begonnen met ontginning van het veen.

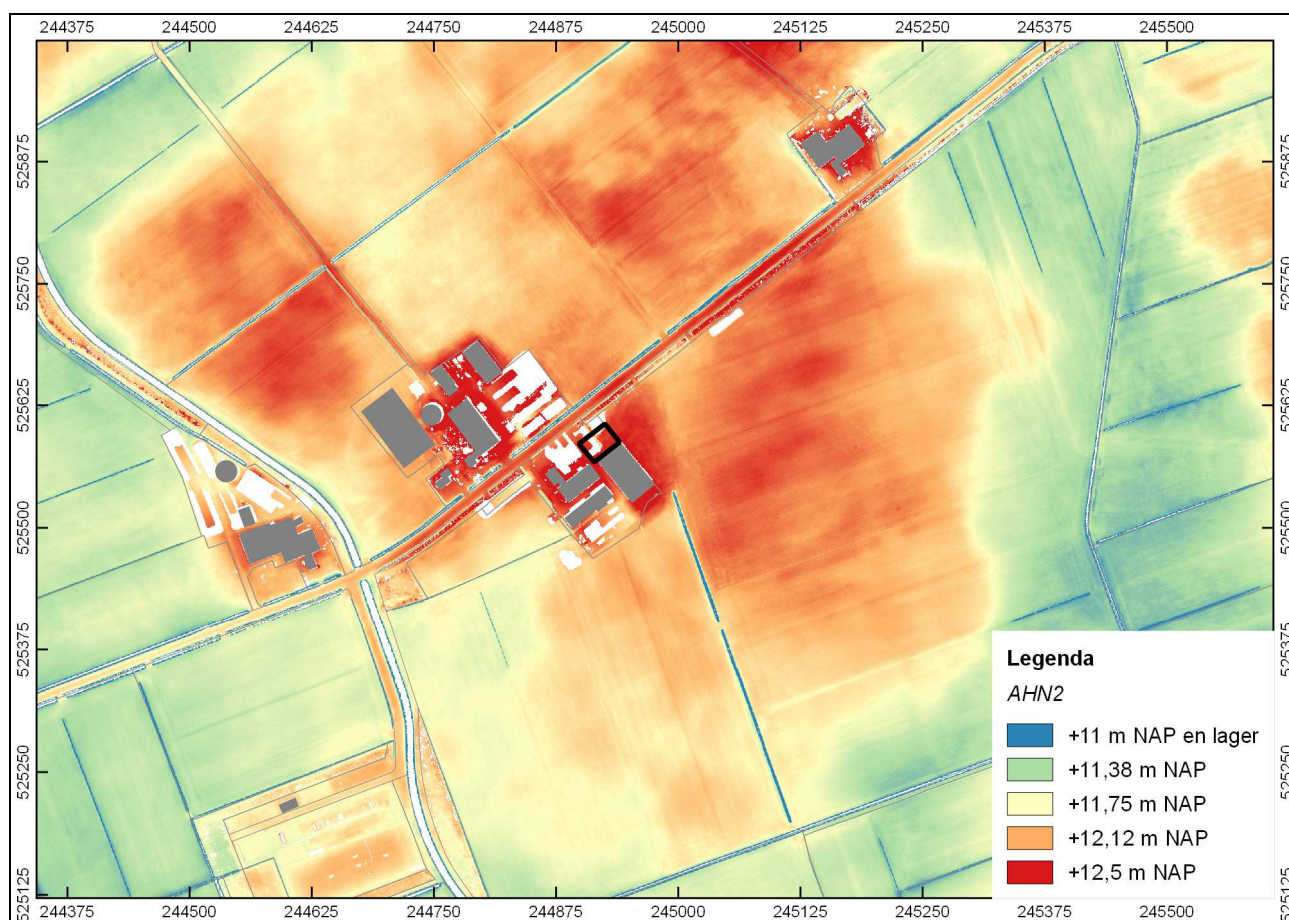
De naam Broekkampsdijk wijst ook op een natte omgeving. Het toponiem broek wijst op lager gelegen, natte gronden. Kamp wijst op een omwalde akker, vaak aan de rand van een es en het betreft vaak een relatief jonge (individuele) ontginning van woest land.

¹ Voor de dateringen van archeologische perioden wordt verwezen naar bijlage 1

Het plangebied ligt volgens de fysisch geografische kaart van de provincie Drenthe op een glaciale rug (code Gr1; zie bijlage 2 *Fysisch geografische kaart*). Deze glaciale rug is, net als een aantal glaciale ruggen/opduikingen in de omgeving, omgeven door beekdal(vlaktes). De geomorfologische kaart (geraadpleegd via Archis) laat een redelijk vergelijkbaar beeld zien.

Op de bodemkaart is de bodem van het plangebied gekarteerd als beekerdgronden, bestaande uit lemig fijn zand (code pZg23; zie bijlage 3 *Bodemkaart*). Beekerdgronden worden evenals gooreerdgronden vaak aangetroffen op de overgang van de lagere delen van het landschap (de moerige gronden zoals bijvoorbeeld beekdalen) naar de hogere delen van het landschap (podzolgronden met een goede ontwatering in het verleden zoals dekzandopduikingen en glaciale ruggen). Dit is ook het geval in de omgeving van het plangebied (zie bijlage 3 *Bodemkaart*).

Op de kaart van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN2; zie bijlage 4 *Hoogtekaart* en figuur 2) is deze ligging op de overgang van lager naar hogere gelegen delen van het landschap ook goed herkenbaar. Op een detailopname van het AHN2 is de glaciale rug waarop het plangebied is gelegen duidelijk herkenbaar. De hoogteverschillen binnen het erf houden zeer waarschijnlijk verband met het intensieve gebruik als erf vanaf de jaren '70 van de 20ste eeuw (zie verder op in de tekst).

Figuur 2: Detailopname van de hoogtekaart (AHN2). De ligging van het plangebied is aangegeven met een zwart kader.

Archeologie en historische geografie

Het plangebied is niet geregistreerd op de Archeologische Monumentenkaart (AMK) noch zijn uit het plangebied archeologische resten bekend (geen archeologische vondstmeldingen in Archis). In de omgeving van het plangebied is wel een aantal AMK-terreinen en een aantal vondstmeldingen geregistreerd (zie bijlage 5 *Kaart archeologie*).

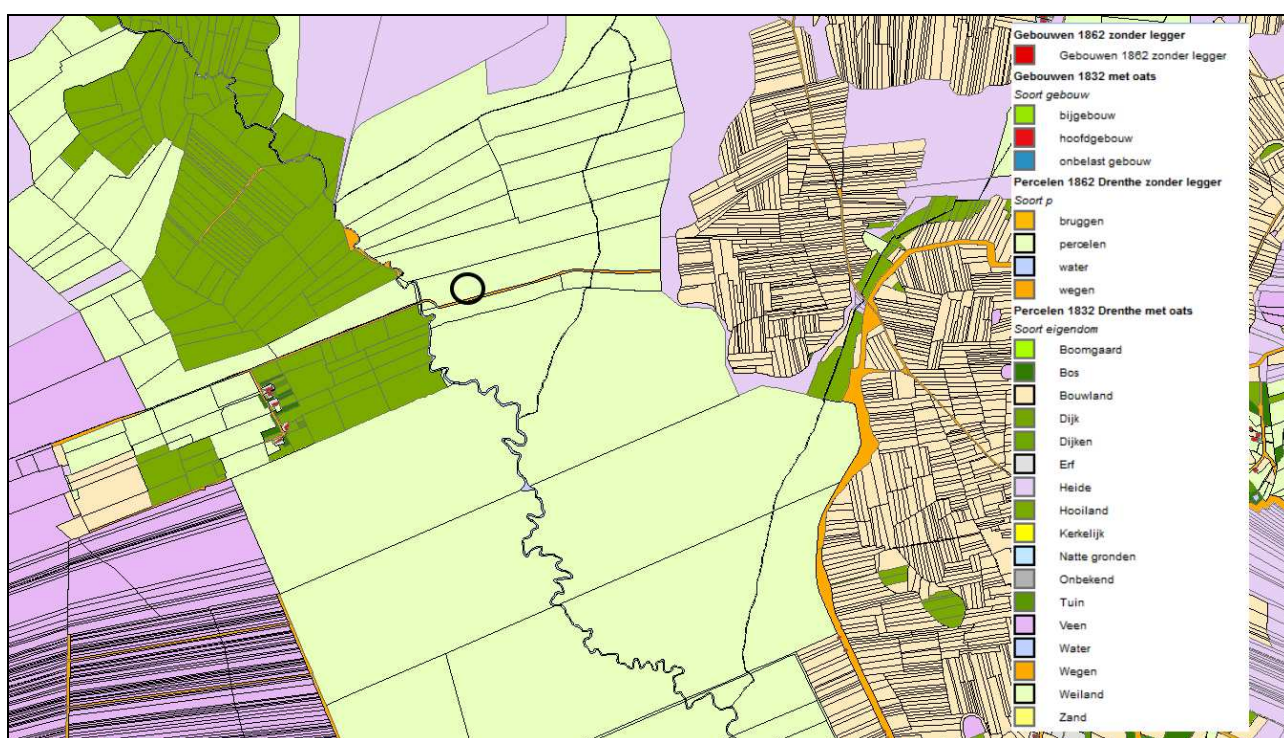
Ten oosten van het plangebied ligt AMK-terrein 14360. Op dit terrein zijn sporen van bewoning aangetroffen uit het laat paleolithicum, het mesolithicum en de vroege- en/of midden-ijzertijd. Iets verder naar het oosten, tegen de bebouwde kom van Dalen aan, liggen twee AMK-terreinen (14366 en 9672) waarop sporen uit de periode neolithicum-ijzertijd zijn aangetroffen. Ten noordoosten van het plangebied liggen twee AMK-terreinen (14352 en 9671) waarop sporen van bewoning uit de ijzertijd zijn aangetroffen. Ten noorden van het plangebied ligt een AMK-terrein (9669) met resten uit het mesolithicum.

De vondstmeldingen in de omgeving van het plangebied sluiten aan bij het beeld van de AMK-terreinen. Waarbij het opvallend is dat de vondstmeldingen ten westen en noorden van het plangebied (met uitzondering van vondstmelding 3028147100) betrekking hebben op resten uit het mesolithicum.

Uit historisch kaartmateriaal blijkt dat het plangebied is gelegen tussen twee stromen (zie onder andere figuur 2 en afbeelding voorblad). Ten westen van het plangebied ligt het Loodiep, ten oosten van het plangebied de Ruimsloot. Op het AHN2 zijn de dalen van deze stromen ook als lagergelegen delen te herkennen (zie bijvoorbeeld figuur 2).

Op de kadastrale minuut uit 1829 (Dalen, sectie A, blad 8; zie figuur 3) is te zien dat het plangebied op dat moment in gebruik was als weiland. Tevens is te zien dat de weg op dat moment meer oost-west georiënteerd was en daardoor ten opzichte van het plangebied zuidelijker lag dan heden ten dage.

Op basis van historisch kaartmateriaal blijkt dat de inrichting van het plangebied en omgeving grotendeels vergelijkbaar gebleven is tot halverwege de jaren '70 van de 20ste eeuw. Daarna hebben herinrichtingswerkzaamheden plaatsgevonden waarbij onder andere het Loodiep ten westen van het plangebied grotendeels recht is getrokken en de Broekkampsdijk een meer zuidwest-noordoost orientatie heeft gekregen. Op dat moment is ook de boerderijplaats waartoe het plangebied behoort in gebruik genomen. De stal waarvoor nu uitbreiding is beoogd, is gebouwd in 2011 (Basisregistraties Adressen en Gebouwen).

Figuur 3: Uitsnede van de kadastrale minuut uit 1829 (via HisGIS.nl). De ligging van het plangebied is globaal aangegeven met een zwarte cirkel.

Overweging en advies

Het plangebied ligt op een glaciale rug tussen het beekdal van het Loodiep en het dal van de Ruimsloot. Deze relatieve hoogte vormde in de steentijd, zeker in combinatie met de nabijheid van oppervlaktewater, mogelijk een gunstige vestigingsplaats. In de loop van het neolithicum werd het plangebied waarschijnlijk te nat voor bewoning en raakte overgroeid met veen. Vermoedelijk vanaf de 18de eeuw is het plangebied weer in ontginning genomen. Deze ontginning bleef in eerste instantie beperkt tot het gebruik als weiland. Vanaf de jaren '70 van de 20ste eeuw maakt het plangebied deel uit van een intensief gebruikt boerenerf.

Door de ontginning van het veen worden eventuele archeologische resten uit de steentijd direct aan het oppervlak verwacht. Het intensieve gebruik als erf en de beperkte omvang van de voorgenomen werkzaamheden maken echter de kans op het aantreffen van intacte archeologische resten zéér klein. Archeologisch vervolgonderzoek wordt derhalve niet noodzakelijk geacht.

Mochten tijdens de werkzaamheden onverhoopt toch archeologische resten worden aangetroffen, dan geldt krachtens de Erfgoedwet (artikel 5.10 en 5.11) een meldingsplicht. Vondsten dienen zo spoedig mogelijk te worden gemeld bij de gemeente Coevorden.

Bijlagen

1. Archeologische perioden
2. Fysisch geografische kaart
3. Bodemkaart
4. Hoogtekaart
5. Kaart archeologie

Geraadpleegde literatuur, bronnen en kaarten

AHN, Actueel Hoogtebestand Nederland (www.ahn.nl; nationaalgeoregister.nl).

ARCHIS 3, Archeologisch Informatie Systeem van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (www.archis.cultureelerfgoed.nl).

Archeologische beleidsadvieskaart gemeente Coevorden. Gemeente Coevorden, 2012 (naar ADC, 2011).

Archeologische Monumentenkaart (AMK) provincie Drenthe.

BAG, Basisregistraties Adressen en Gebouwen (www.bagviewer.kadaster.nl).

Beeldbank van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (<http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl/>).

Cultuurhistorisch Kompas - Hoofdstructuur & beleidsvisie. Provincie Drenthe 2009

DINOloket. Data en Informatie van de Nederlandse Ondergrond (www.dinoloket.nl).

Fysisch-geografische kaart van Drenthe (via geoportaal Drenthe)

Geheugen van Drenthe (<http://www.geheugenvandrenthe.nl>).

Gemeente Coevorden Archeologische beleidsadvieskaart (versie 27 september 2011). In: A.G. de Boer, E. Jacobs & C.J. Frank, 2011. *Handleiding bij de Cultuurhistorische Inventarisatie van de gemeente Coevorden*. ADC ArcheoProjecten, Amersfoort.

Het Kapitaal van Coevorden. Erfgoednota gemeente Coevorden 2012

HisGIS, Historisch Geografisch Informatiesysteem (www.hisgis.nl).

Opentopo, recente topografische kaarten van Nederland. Bron: J.W. van Aalst (www.opentopo.nl).

PDOK, Publieke Dienstverlening Op de Kaart (www.pdok.nl).

Provinciale Omgevingsverordening Drenthe 2018

Ruimtelijkeplannen.nl, diverse ruimtelijke plannen van overheden in Nederland (www.ruimtelijkeplannen.nl).

Stiboka, 1985. Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Stiboka, Wageningen.

Topotijdreis. Tijdreis over 200 jaar topografie. Kadaster (www.topotijdreis.nl).

Bijlage 1 - Archeologische perioden

Broekkampsdijk 2 te Dalen

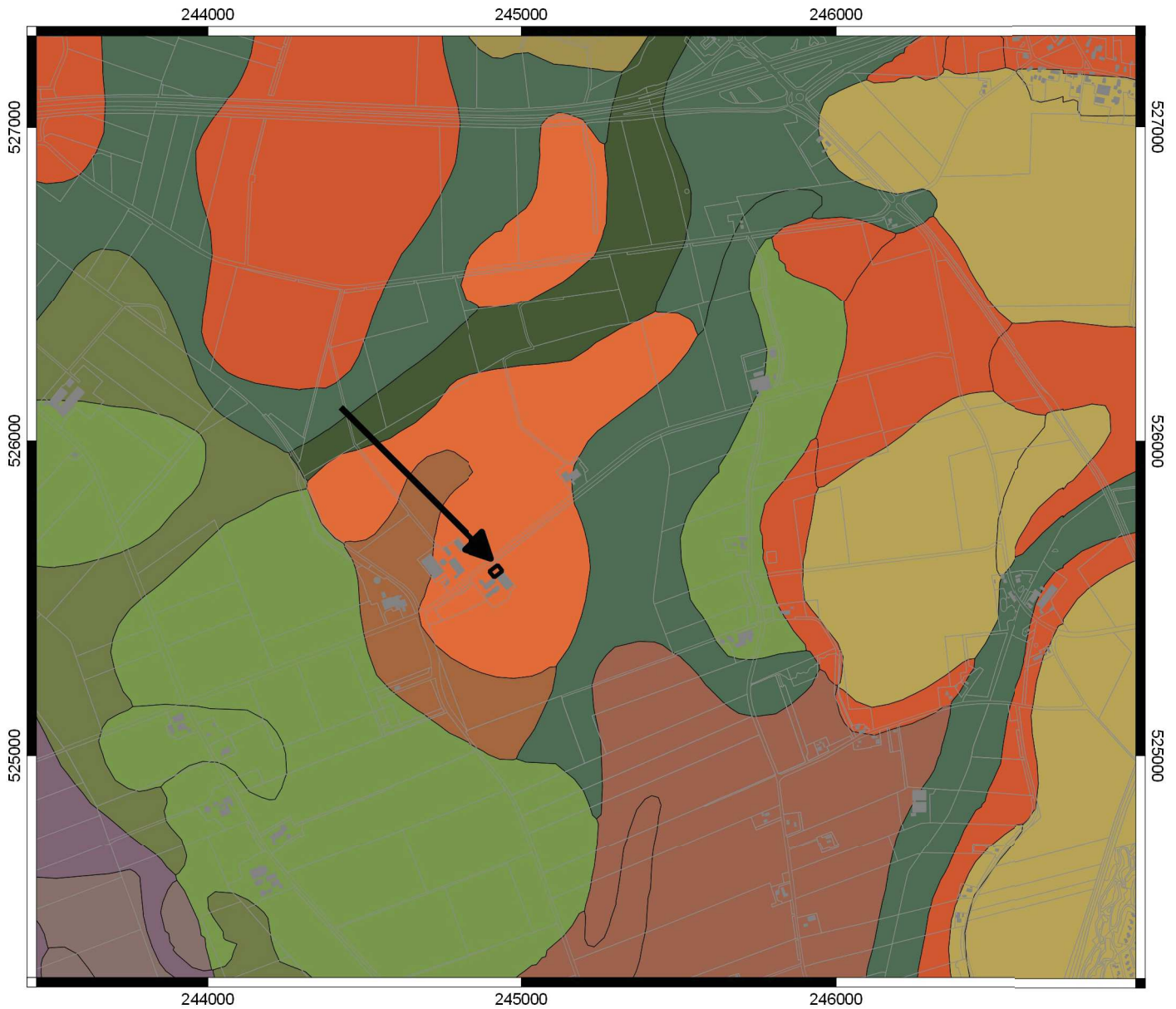
Vereenvoudigd overzicht voor Noord-Nederland

paleolithicum	tot 8800 v.Chr.
paleolithicum vroeg	tot 300.000 BP
paleolithicum midden	300.000 - 35.000 BP
paleolithicum laat	35.000 BP - 8800 v.Chr.
mesolithicum	8800 - 4900 v.Chr.
mesolithicum vroeg	8800 - 7100 v.Chr.
mesolithicum midden	7100 - 6450 v.Chr.
mesolithicum laat	6450 - 4900 v.Chr.
neolithicum	4900 - 2000 v.Chr.
neolithicum vroeg	4900 - 4200 v.Chr.
neolithicum midden	4200 - 2850 v.Chr.
neolithicum laat	2850 - 2000 v.Chr.
bronstijd	2000 - 800 v.Chr.
bronstijd vroeg	2000 - 1800 v.Chr.
bronstijd midden	1800 - 1100 v.Chr.
bronstijd laat	1100 - 800 v.Chr.
ijzertijd	800 - 12 v.Chr.
ijzertijd vroeg	800 - 500 v.Chr.
ijzertijd midden	500 - 250 v.Chr.
ijzertijd laat	250 - 12 v.Chr.
Romeinse tijd	12 v.Chr. - 450 n.Chr.
Romeinse tijd vroeg	12 v.Chr. - 70 n.Chr.
Romeinse tijd midden	70 - 270 n.Chr.
Romeinse tijd laat	270 - 450 n.Chr.
middeleeuwen	450 - 1500 n.Chr.
middeleeuwen vroeg	450 - 1050 n.Chr.
middeleeuwen laat	1050 - 1500 n.Chr.
nieuwe tijd	1500 - heden

Bijlage 2 - Fysisch geografische kaart

Broekkampsdijk 2 te Dalen

Legenda

 Plangebied Broekkampsdijk 2

Fysisch geografische kaart

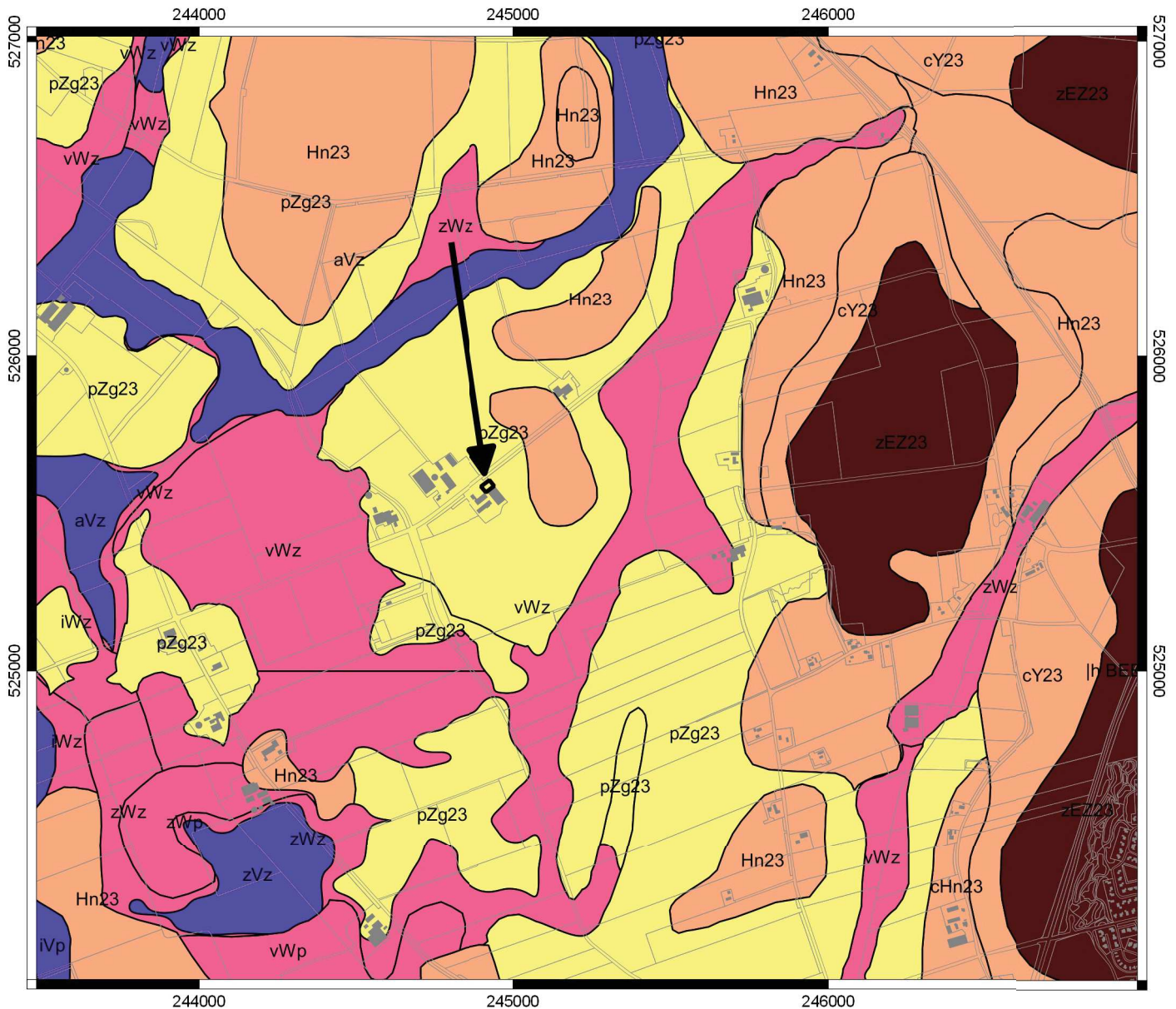
- F11 - Beekdal met keinschalig reliëf
- FO11 - Beekdal met keinschalig reliëf > 40 cm veen
- FOv2 - Vlakke beekdalvlakte > 40 cm veen
- Fv1 - Beekdalvlakte met keinschalig reliëf
- Fv2 - Vlakke beekdal vlakte
- Gr1 - Glaciale rug

- Gv1 - Glaciale vlakte met keinschalig reliëf
- Gv2 - Vlakke glaciale vlakte
- Gw1 - Glaciale welving
- Nr1 - Dekzandrug
- Nw1 - Dekzandwelving
- Ov3 - Veenkoloniale ontginningsvlakte > 40 cm veen
- Ov4 - Veenkoloniale ontginningsvlakte zonder restveen

Bijlage 3 - Bodemkaart

Broekkampsdijk 2 te Dalen

Legenda

Plangebied Broekkampsdijk 2

Bodemkaart

lh BEBOUW: bebouwde kom

zEZ23: Hoge zwarte enkeerdgronden; lemig fijn zand

cHn23: Laarpodzolgronden; lemig fijn zand

cY23: Looppodzolgronden; lemig fijn zand

Hn23: Veldpodzolgronden; lemig fijn zand

pZg23: Beekeerdgronden; lemig fijn zand

pZn23: Gooreerdgronden; lemig fijn zand

aVz: Madeveengronden op zand zonder humuspodzol, beginnend ondieper dan 120 cm

iVp: Veengronden met een veenkoloniaal dek op zand met humuspodzol, beginnend ondieper dan 120 cm

iVz: Veengronden met een veenkoloniaal dek op zand zonder humuspodzol, beginnend ondieper dan 120 cm

zVz: Meerveengronden op zand zonder humuspodzol, beginnend ondieper dan 120 cm

iWz: Moerige eerdgronden met een veenkoloniaal dek en een moerige tussenlaag op zand

zWp: Moerige podzolgronden met een humushoudend zanddek en een moerige tussenlaag

zWz: Moerige eerdgronden met een zanddek en een moerige tussenlaag op zand

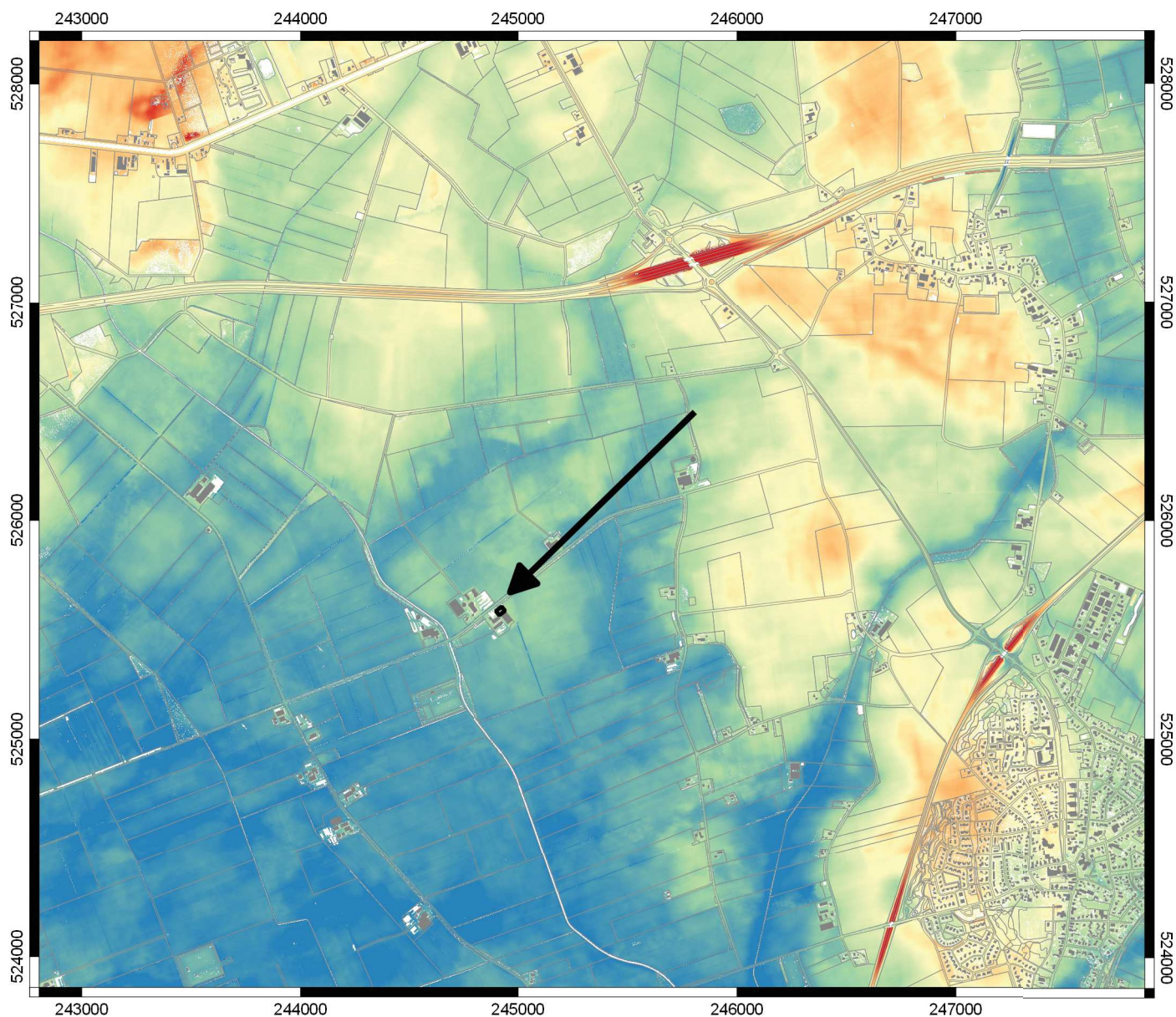
vWp: Moerige podzolgronden met een moerige bovengrond

vWz: Moerige eerdgronden met een moerige bovengrond op zand

Bijlage 4 - Hoogtekaart (AHN2)

Broekkampsdijk 2 te Dalen

Legenda

 Plangebied Broekkampsdijk 2

AHN2

 +11 m NAP en lager

 +12,5 m NAP

 +14 m NAP

 +15,5 m NAP

 +17 m NAP en hoger

Broekkampsdijk 2 te Dalen

- ### AMK-terreinen

- Terrein van archeologische waarde
 Terrein van hoge archeologische waarde
 Terrein van zeer hoge archeologische waarde
 Terrein van zeer hoge archeologische waarde, rijksbeschermd

